

A súlyosítási tilalom a felülvizsgálati eljárás eredményeként megismételt másodfokú eljárás során is érvényesül, ezért a másodfokú bíróság főszabályként nem szabhat ki súlyosabb büntetést annál, mint abban a másodfokú határozatban, amelyet a terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány támadott [Be. 354. §, 405. § (1) és (2) bek., 406. §].

- [1] A járásbíróság a 2014. december 4. napján tartott tárgyaláson meghozott és kihirdetett ítéletével a XIX. r. terheltet bűnösnek mondta ki 1 rendbeli csalás büntetében [1978. évi IV. tv. (a továbbiakban: korábbi Btk.) 318. § (1) bek., (5) bek. a) pont – tényállás I/5. pont] és 22 rendbeli – ebből 5 esetben felbujtóként elkövetett – közokirat-hamisítás büntetében [korábbi Btk. 274. § (1) bek. c) pont – tényállás I/4/a., b., c., d., e. pont].
- [2] Ezért őt – halmazati büntetésül – 10 hónap börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltásra ítélte. Rendelkezett továbbá egy korábbi ítélettel kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának elrendeléséről és bűnügyi költség megfizetésére kötelezésről.
- [3] Egyszersmind a XIX. r. terheltet felmentette az ellene 8 rendbeli bűnsegédként elkövetett csalás büntette [korábbi Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. I. fordulat – tényállás II/1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. pont] és 8 rendbeli bűnsegédként elkövetett közokirat-hamisítás büntette [korábbi Btk. 274. § (1) bek. c) pont – tényállás II/1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. pont] miatt emelt vád alól.
- [4] A kétirányú fellebbezések alapján eljáró törvényszék a 2016. január 20. napján tartott nyilvános ülésen meghozott és kihirdetett ítéletével az elsőfokú ítéletet a XIX. r. terhelt tekintetében megváltoztatta: cselekményeit csalás büntettének [2012. évi C. tv. (Btk.) 373. § (1) bek., (4) bek. a) pont – tényállás I/5. pont] és 22 rendbeli – ebből 5 esetben felbujtóként elkövetett – közokirat-hamisítás büntettének minősítette; kimondta, hogy a szabadságvesztést börtönben kell végrehajtani és a terhelt feltételes szabadságra legkorábban a büntetés kétharmad részének, legkevesebb három hónapnak a kitöltését követő napon bocsátható; a magánfél polgári jogi igényét egyéb törvényes útra utasította. Egyebekben az elsőfokú ítéletet a XIX. r. terhelt tekintetében helybenhagyta.
- [5] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a XIX. r. terhelt védője felülvizsgálati indítványt nyújtott be a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján arra hivatkozással, hogy a csalás büntetében (tényállás I/5. pont) a terhelt bűnösségének a megállapítására törvénysértéssel került sor. Sérelmezte továbbá az indokolási kötelezettség megsértését is. Részben a XIX. r. terhelt felmentését, illetőleg csalás büntette helyett tartozás fedezete elvonása büntettének a megállapítását és e bűncselekményben büntethetőséget megszüntető

okból a büntetőeljárás megszüntetését, részben pedig – a fennmaradó bűncselekmények miatt – enyhébb büntetés – pénzbüntetés vagy közérdekű munka – kiszabását indítványozta.

- [6] A Kúria a 2016. december 1. napján tartott tanácsülésen meghozott végzésével a másodfokú bíróság ítéletét a XIX. r. terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.
- [7] A Kúria a hatályon kívül helyezést azzal indokolta, hogy megváltoztató határozat meghozatala – egyebek között – az iratok alapján nem lehetséges [Be. 428. § (1) bek. zárófordulat]. Hozzátette: a büntetőeljárási törvény ugyan nem utal a Be. 426. §-ára, ám amennyiben az iratok alapján nem lehetséges hatályában fenntartó határozat meghozatala sem, akkor ennek a jogkövetkezménye is csak hatályon kívül helyezés lehet.
- [8] A Kúria leszögezte továbbá, hogy a felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényálláshoz kötöttség érvényesül [Be. 423. § (1) bek.]. A tényálláshoz kötöttség pedig olyannyira szigorú szabály, hogy a felülvizsgálati eljárásban a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése az alapeljárásban megállapított tényállás alapján bírálendő el abban az esetben is, ha a tényállás hiányos, nem kellően felderített és ellentétes az iratok tartalmával (BH 2004.102.), a felülvizsgálati eljárásban az alapügyben megállapított tényállás az irányadó, függetlenül attól, hogy az adott tényállás megalapozott-e vagy sem (BH 2016.264. [16], BH 2010.324. indokolás).
- [9] A Kúria állásfoglalása tehát nem azt jelenti, és nem is jelentheti, hogy a tényállás megalapozottsága vagy megalapozatlansága kérdésében állást foglalt volna, hanem azt, hogy a tényállás olyan fogyatékokban szenved, amelyek az érdemi állásfoglalás akadályát képezik a felülvizsgálati eljárásban. Ennek megfelelően a hatályon kívül helyező határozatában nem is írta elő, hogy a megismételt másodfokú eljárásban nem járhatnak el a másodfokú határozat meghozatalában részt vett bírák [Be. 21. § (3) bek. c) pont 2. ford., 378. § (2) bek.]. Az pedig ettől különböző más kérdés, hogy a jelen ügyben nem is ugyanazok a bírák jártak el.
- [10] A másodfokú bíróság a megismételt másodfokú eljárásban a 2017. február 23-án tartott nyilvános ülésen meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta:
 - a terhelt cselekményeit 3 rendbeli csalás büntették [Btk. 373. § (1) bek., (4) bek. a) pont – tényállás I/5. pont] és 22 rendbeli – ebből 5 esetben felbujtóként elkövetett – közokirat-hamisítás büntették [Btk. 342. § (1) bek. c) pont – tényállás I/4/a., b., c., d., e. pont] minősítette;

- a szabadságvesztést és a közügyektől eltiltást egyaránt 2-2 évre felemelte azzal, hogy a XIX. r. terhelt e szabadságvesztésből a büntetés kétharmad részének kitöltését követően bocsátható feltételes szabadságra;
 - a magánfél polgári jogi igényének érvényesítését egyéb törvényes útra utasította.
- [11] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen ismét a XIX. r. terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján arra hivatkozással, hogy a csalás büntetében a terhelt bűnösségének a megállapítására törvénysértéssel került sor, és a bíróság az indokolási kötelezettségét is megsértette.
- [12] A XIX. r. terhelt védője az indítványában sérelmezte továbbá, hogy a megismételt másodfokú eljárásban – annak ellenére, hogy korábban a felülvizsgálati indítványát kifejezetten a terhelt javára és érdekében nyújtotta be – a bíróság az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetést súlyosította, és a XIX. r. terhelt főbüntetését 2 év szabadságvesztésre emelte fel. A XIX. r. terhelt védője a másodfokú ítélet elleni egyéb érveit is megfogalmazta.
- [13] A védő mindezek alapján a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezését és új másodfokú eljárás elrendelését indítványozta.
- [14] A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt nem találta alaposnak.
- [15] A Legfőbb Ügyészség szerint a másodfokú bíróság nem sértette meg a súlyosítási tilalmat. Ezt azzal indokolta, hogy a Kúria a korábbi végzésével a másodfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és ezzel az eljárás visszakerült a fellebbezési szakaszba. Az elsőfokú ítélet ellen az ügyész a terhelt terhére, a kiszabott büntetés súlyosítása érdekében fellebbezést jelentett be, amit a megyei főügyészség – bár módosítva – fenntartott. Erre tekintettel a másodfokú bíróságnak volt lehetősége arra, hogy az elsőfokú bíróság által kiszabott joghátrányt súlyosítsa. A Legfőbb Ügyészség egyebekben is úgy foglalt állást, hogy a védő felülvizsgálati indítványa nem alapos.
- [16] A Kúria a súlyosítási tilalom megsértését sérelmező részében alaposnak találta a XIX. r. terhelt védőjének a felülvizsgálati indítványát.
- [17] A védő a súlyosabb büntetés kiszabását azon az alapon sérelmezte, hogy a korábbi jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az új másodfokú eljárás lefolytatását eredményező kúriai döntés meghozatalára a XIX. r. terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány nyomán lefolytatott felülvizsgálati eljárásban került sor.
- [18] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Be. 416. § (1) bekezdés d) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság határozatának meghozatalára a súlyosítási tilalom

[Be. 354. és 355. §, 405. § (1) és (3) bek., 549. § (4) bek.] megsértésével került sor.

- [19] A megismételt eljárás szabályait meghatározó XVI. Fejezetében a másodfokú eljárás megismétlésének szabályai körében a Be. 406. §-a nem tartalmaz direkt szabályt a jelen ügyben kialakult helyzetre. Nincs a Be.-ben olyan rendelkezés, amely meghatározná, hogy az eljárás jogerős befejezését követően a terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány alapján elrendelt hatályon kívül helyezés nyomán megismételt másodfokú eljárást folytató bíróság súlyosíthatja-e, s ha igen, akkor milyen feltételek mellett a korábban jogerős ítélettel kiszabott büntetést. A Kúria ebben a helyzetben a jogszabály értelmezésével alakította ki álláspontját.
- [20] A Kúria abból indult ki, hogy a súlyosítási tilalom a hazai büntetőeljárás jogunk alapvető szabálya, amely nem csupán a rendes jogorvoslat alapján folytatott fellebbviteli eljárásban védi a terheltet, hanem a már jogerős ügydöntő határozatok ellen kezdeményezett rendkívüli jogorvoslatok folytán megismételt fellebbviteli eljárásban is.
- [21] Az Alaptörvény 28. cikke kimondja, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.
- [22] A súlyosítási tilalom olyan alapvető garanciális szabály, amely következetesen érvényesül a büntetőeljárás bírósági szakaszában. A súlyosítási tilalom szoros kapcsolatban áll más alapvető eljárási elvekkkel, és azok érvényesülésének egyik biztosítója. Elsősorban a védelem jogorvoslati jogosultságának kockázatmentes gyakorlását hivatott biztosítani. A védelem jogának (Be. 5. §) gyakorlati hatályosulását segíti a törvény azzal, hogy a vádlott és a védő fellebbezési jogát kockázatmentessé teszi.
- [23] A tisztességes eljárás követelményéből [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.] is fakad, hogy jogorvoslati jogának gyakorlása eredményeként a terhelt ne kerülhessen hátrányosabb helyzetbe. Azt pedig, hogy ebből a szempontból mely hátrányosabb döntés sérti és melyik nem a tisztességes eljárás követelményét, törvény határozza meg.
- [24] A Kúria ezeket az elveket és szempontokat szem előtt tartva úgy foglalt állást, hogy a terhelt javára benyújtott felülvizsgálati (és egyéb rendkívüli jogorvoslati) indítvány elbírálásának eredményeként a terhelt nemcsak a felülvizsgálati (és egyéb rendkívüli jogorvoslati) eljárásban, de az annak folyamányaként megismételt (rendes) eljárásban sem veszítheti el a súlyosítási tilalom által biztosított védelmét. Ez a megállapítás értelemszerűen nem vonatkozik az olyan hivatalból vizsgált és feltétlenül hatályon kívül

helyezést eredményező ún. abszolút eljárási szabálysértések alapján megismételt eljárásokra, amelyek az alapeljárás érvénytelenségén, semmisségén és ebből fakadó nem létezésén alapulnak.

- [25] A súlyosítási tilalom általános szabálya, hogy a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be [Be. 354. § (1) bek.]. Ha tehát a vádló a vádlott terhére nem jelentett be fellebbezést, akkor kizárólag a vádlott és/vagy a védő fellebbezése alapján eljáró fellebbviteli bíróság a Be. 354. § (1) bekezdésében pontosan meghatározott büntetőjogi főkérdésekben a vádlottra hátrányosabb rendelkezést nem hozhat. Ennek megfelelően a vádlott büntetését sem súlyosíthatja.
- [26] A terhelt akkor gyakorolhatja rendeltetésszerűen a törvény által alanyi jogon biztosított felülvizsgálati eljárás-kezdemenyezési jogosultságát, ha bízhat annak kockázatmentességében. Ezt biztosítják a felülvizsgálati eljárás szabályai és ez az elvárás érvényesül akkor is, ha a felülvizsgálat eredményeként nem születhet végleges érdemi döntés, hanem új eljárás elrendelésére kerül sor.
- [27] A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a megtámadott határozatot – a Be. 423. § (5) bekezdésében meghatározott kivétellel [Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában felsorolt ún. abszolút eljárási szabálysértések] – csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül; a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány esetén azonban a megtámadott határozatot a terhelt javára is megváltoztathatja [Be. 423. § (4) bek.].
- [28] A terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány alapján folytatott felülvizsgálati eljárásban tehát a Kúria a megtámadott határozatot a terhelt terhére nem változtathatja meg, és így értelemszerűen a terhelt büntetését sem súlyosíthatja. Ez a rendelkezés kétségtelenül azt juttatja kifejezésre, hogy a felülvizsgálati eljárásban is érvényesül a súlyosítási tilalom. De e tilalom nem korlátozódik magára a rendkívüli jogorvoslati eljárásra. Annak ugyanis értelemszerűen kétféle eredménye lehet: a Kúria vagy maga hoz végleges érdemi döntést, vagy ennek érdekében hatályon kívül helyezi a jogerős ügydöntő határozatot és új (rendes) eljárás lefolytatását rendeli el. A súlyosítási tilalom szempontjában nem tehető különbség e kétféle döntés között. Az indítványozónak pedig mindig számolnia kell az esetleges megismételt eljárás lehetőségével is.
- [29] A jelen ügyben a védő már a korábbi felülvizsgálat kezdeményezésekor is számolt a hatályon kívül helyezés lehetőségével és maga is igényelte az eljárás megismétlését. Nem

kérdéses, hogy a jelen ügyben elbírálandó indítványának az előterjesztésekor sem abból indult ki, hogy amennyiben az eredményre vezet és a Kúria netán ismét hatályon kívül helyezi a másodfokú bíróság döntését, akkor a XIX. r. terhelt büntetését súlyosíthatja a másodfokú bíróság.

- [30] A megismételt eljárásban eljáró másodfokú bíróság és a Legfőbb Ügyészség által feltételezett ettől eltérő jogi helyzetben a terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítványnak olyan, a súlyosítási tilalmat feloldó következményei lehetnének, amelynek kockázatát a terheltnek kell viselnie. Ez a rendkívüli jogorvoslat gyakorlati alkalmazását ellehetetlenítené.
- [31] A Kúria álláspontja tehát az, hogy – főszabályként – a felülvizsgálati eljárás eredményeként megismételt másodfokú eljárásban is érvényesül a súlyosítási tilalom, és a másodfokú bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést annál, mint abban a jogerős ügydöntő határozatában, amelyet a terhelt/védő felülvizsgálati indítvánnyal támadott meg. Az elsőfokú ítélet ellen az ügyész által a terhelt terhére bejelentett, és a súlyosítási tilalmat feloldó ügyészi fellebbezés tehát kizárólag ezek között a keretek között érvényesülhet.
- [32] A Be. 405. § (1) bekezdése szerint, ha a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést, a megismételt eljárásban nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg a hatályon kívül helyezett ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni.
- [33] Ez a rendelkezés a megismételt eljárás olyan általános szabálya, amely nem csupán a rendes jogorvoslat (a fellebbezés) folytán, hanem a felülvizsgálat eredményeként megismételt elsőfokú és másodfokú eljárásban egyaránt érvényesül.
- [34] E súlyosítási tilalom azonban nem érvényesül abszolút módon. A Be. 405. § (2) bekezdése szerint ugyanis a hivatkozott (1) bekezdés nem irányadó, ha
- a) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése a Be. 373. § (1) bekezdés II. a)-c) vagy e) pontjában vagy a 376. § (1) bekezdésében meghatározott ok miatt történt,
 - b) a megismételt eljárásban felmerült új bizonyíték alapján a bíróság olyan új tényt állapít meg, amelynek folytán súlyosabb büntetést kell kiszabni, feltéve, hogy az ügyész ezt indítványozza,
 - c) az ügyész vádkiterjesztése folytán a vádlott bűnösségét más bűncselekményben is meg kell állapítani,
 - d) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor.

- [35] A (3) bekezdés pedig azt is kimondja, hogy a (2) bekezdés esetében sem lehet a vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg súlyosabb büntetést kiszabni vagy a büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Be. 349. § (2) bekezdése alapján helyezte hatályon kívül.
- [36] A Kúria azonban azt állapította meg, hogy:
- a XIX. r. terhelt korábbi felülvizsgálati ügyében a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése nem a Be. 373. § (1) bekezdés II.a)-c) vagy e) pontjában meghatározott (érvénytelenséget eredményező legsúlyosabb) eljárási szabálysértések vagy a jogerős ítélet megalapozatlansága miatt [Be. 376. § (1) bek.] került sor, mely utóbbi a felülvizsgálati eljárásban a tényálláshoz kötöttség szabálya folytán eleve fogalmilag kizárt [Be. 405. § (2) bek. a) pont];
 - a megismételt másodfokú eljárásban nem merült fel új bizonyíték, s annak alapján a bíróság olyan új tényt nem állapított meg, amelyre tekintettel az ügyész súlyosabb büntetés kiszabását indítványozta volna [Be. 405. § (2) bek. b) pont], továbbá
 - a megismételt másodfokú eljárásban nem történt ügyészi vádkiterjesztés sem, amely alapján a terhelt bűnösségét más bűncselekményben is meg lehetett vagy meg kellett volna állapítani [Be. 405. § (2) bek. c) pont].
- [37] A megismételt eljárásban tehát a Be. 405. § (2) bekezdés a)-c) pontjainak az alkalmazásával nem volt lehetőség a súlyosítási tilalom feloldására.
- [38] A megismételt eljárásban a törvényszék nem is hivatkozott arra, hogy e rendelkezéseket alkalmazta volna.
- [39] A teljesség igényével utal a Kúria arra, hogy Be. 405. § (3) bekezdésének szabálya pedig a jelen ügyben közömbös, mert a korábbi felülvizsgálati döntés nem terjedt ki a felülvizsgálati indítvánnyal nem érintett terheltre, erre értelemszerűen nincs is törvényes lehetőség hazai büntetőeljárási jogunkban.
- [40] Tételes szabály ugyanakkor, hogy a súlyosítási tilalom nem irányadó, ha az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor [Be. 405. § (2) bek. d) pont]. Ebből a megismételt elsőfokú eljárásra vonatkozó rendelkezésből [miként felülvizsgálati eljárásban a Be. 423. § (4) bekezdésének a rendelkezéséből] pedig az ellenkezőből való következtetés (argumentum a contrario) elvének alkalmazásával kétségtelenül arra vonható következtetés, hogy a terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány alapján elrendelt hatályon kívül helyezését követő megismételt eljárásban viszont annak valamennyi fórumán (elsőfokú

bíróság, másodfokú bíróság és harmadfokú bíróság eljárásban) is érvényesíteni kell a súlyosítási tilalom követelményét. Annak csupán egyetlen sajátossága, hogy – miután az elsőfokú ítélet ellen az ügyész a XIX. r. terhelt terhére a súlyosítási tilalmat feloldó fellebbezést jelentett be – a súlyosítási tilalom nem az elsőfokú ítéletben megállapított, hanem a másodfokú bíróság jogerős ítéletében megállapított büntetőjogi következményekhez igazodik (lásd fentebb [30] pont alatt), ha csupán e bíróság ítélete került hatályon kívül helyezésre. Ez azonban pusztán elméleti jellegű megállapítás, miután a törvényszék a Kúria által utóbb hatályon kívül helyezett ítéletében a súlyosítási tilalmat feloldó ügyési fellebbezés ellenére az elsőfokú bíróság által kiszabott 10 hónap börtönbüntetést nem súlyosította.

- [41] A Kúria mindezek folytán azt is megállapította, hogy amennyiben a megismételt eljárás lefolytatására a terhelt javára kezdeményezett felülvizsgálati eljárásban elrendelt hatályon kívül helyezés alapján kerül sor, akkor a súlyosítási tilalom – feltéve, hogy a Be. 405. § (2) bekezdés szerinti rendelkezések alkalmazására nem kerül sor – a megismételt másodfokú eljárásban is érvényesül a Be. 405. § (1) bekezdése alapján.
- [42] A korábban másodfokon meghozott ítélet jogerőre emelkedésével a XIX. r. terhelt tekintetében a súlyosítási tilalom beállt. Azáltal, hogy az ellen az ítélet ellen az ügyész annak közlésétől számított hat hónapon belül nem nyújtott be a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt [Be. 418. § (1) bek.], a súlyosítás lehetősége végképp elesett.
- [43] A kifejtettek értelmében a Kúria – a Be. 424. § (1) bekezdés 1. fordulata alapján tanácsülésen, a Be. 420. § (1) bekezdés 1. mondat 1. fordulata szerinti összetételben eljárva – a Be. 428. § (2) bekezdése alapján – a másodfokú bíróság ítéletét a XIX. r. terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte.

(Kúria Bfv. II. 1.396/2017.)